

Sygn. I C 1248/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 sierpnia 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Jacek Bajak
Protokolant:	stażysta Agnieszka Kuta

po rozpoznaniu w dniu 18 lipca 2012 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) -S sp. z o.o. w W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi (...)

o zapłatę

oraz z powództwa wzajemnego Skarbu Państwa – Ministra (...)

przeciwko (...) -S sp. z o.o. w W.

o zapłatę

1. zasądza od Skarbu Państwa – Ministra (...) na rzecz (...) -S sp. z o.o. w W. kwotę 3 875 750 zł (trzy miliony osiemset siedemdziesiąt pięć tysięcy siedemset pięćdziesiąt złotych) z odsetkami ustawowymi od dnia 13 listopada 2010 r. do dnia zapłaty;
2. w pozostałej części powództwo główne oddala;
3. oddala powództwo wzajemne;
4. zasądza od Skarbu Państwa – Ministra (...) na rzecz (...) -S sp. z o.o. w W. kwotę 7 217 zł (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Uzasadnienie.

(...) – S sp. z o.o. w W. wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa – Ministra (...) kwoty 3 875 750 zł tytułem zwrotu zabezpieczenia należytego wykonania umowy. Powód wskazał, że strony zawarły umowę, w której zastrzeżono, że wejdzie ona w życie po ziszczeniu się dwóch warunków: złożenia przez powoda (wykonawcę) zabezpieczenia należytego wykonania umowy w wysokości 3 875 750 zł w terminie 14 dni od daty jej zawarcia oraz po złożeniu przez wykonawcę dokumentu poświadczającego, że dostawa przedmiotu zamówienia jest realizowana na rzecz wykonawcy przez podmiot uprawniony w Federacji Rosyjskiej do eksportu uzbrojenia.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości wskazując, iż umowa weszła w życie wobec złożenia wymaganego dokumentu, a żądanie zwrotu zabezpieczenia jest nie uzasadnione wobec nienależytego wykonania umowy. Pozwany wniósł pozew wzajemny domagając się zapłaty kwoty 22 951 746,03 USD tytułem kary umownej /k. 61/.

Powód w odpowiedzi na powyższe wskazał, iż wobec nieziszczenia się warunku zawartego w umowie ta nigdy nie weszła w życie, co sprawia, że zatrzymanie zabezpieczenia nie znajduje podstawy. Podniósł też nieważność umownego prawa odstąpienia od umowy, brak podstaw prawnych do dochodzenia kary umownej lub brak podstaw faktycznych do złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy /k. 343-357/.

Sąd ustalił, że w dniu 8 lipca 2010 r. strony zawarły umowę na dostawę 5 sztuk śmigłowców, zestawów aparatury kontrolno-pomiarowej i narzędzi specjalnych, zestawów części zamiennych i materiałów eksploatacyjnych oraz na realizację szkolenia personelu latającego i naziemnego. Wartość umowy strony określiły na kwotę 114 758 730,13 USD, umowa miała być wykonana w zakresie dostawy najpóźniej do

15 grudnia 2010 r. Wykonawca zobowiązał się zapłacić zamawiającemu karę umowną w wysokości 20% wartości brutto umowy, w razie odstąpienia przez zamawiającego od umowy bądź od jej części z powodu okoliczności, za które odpowiada wykonawca. Zamawiającemu przysługiwało również prawo odstąpienia od umowy bez konieczności wyznaczania dodatkowego terminu, jeżeli w ciągu 60 dni od daty zawarcia umowy wykonawca nie przedstawi dokumentów lub oświadczeń, o których mowa w § 7 pkt 18 umowy bądź nieprzedstawienia w dniu odbioru poszczególnych części umowy dokumentów lub oświadczenia, w którym mowa w ust. 19. Zabezpieczenie należytego wykonania umowy w wysokości 3 875 750 zł miało być zwrócone wykonawcy niezwłocznie po otrzymaniu dokumentów określonych w § 10 ust. 3 umożliwiających stwierdzenie należytego wykonania dostawy, o ile nie zaistniały przesłanki z § 13 i § 15 umowy. Wszelkie zmiany umowy wymagały formy pisemnej pod rygorem nieważności. Umowa wchodziła w życie po spełnieniu przez wykonawcę warunków określonych w ust. 17 umowy, tj. po wniesieniu zabezpieczenia należytego wykonania umowy

w ciągu 14 dni od daty podpisania umowy przez obie strony oraz dostarczeniu (nie później niż 14 dni od daty podpisania umowy) dokumentu poświadczającego, iż dostawa przedmiotu zamówienia jest realizowana na rzecz wykonawcy przez podmiot uprawniony w Federacji Rosyjskiej do eksportu uzbrojenia, tj. firmę (...) /k. 10-40 umowa/. W dniu 22 lipca 2010 r. zabezpieczenie należytego wykonania umowy w kwocie 3 875 750 zł wpłaciła za powoda (...) sp. z o.o. w W. /k. 41 polecenie przelewu/. Pismem z 9 lipca 2010 r. przedsiębiorstwo (...) poinformowało powoda, że jego wystąpienie z 5 lipca 2010 r. zostało rozpatrzone

i aktualnie jest rozpracowywane wg obowiązujących procedur, o wynikach tego postępowania powód miał zostać powiadomiony. Jednocześnie rosyjski kontrahent zwrócił się o przekazanie Certyfikatu Końcowego Użytkownika /k. 44/. Pismem z 9 lipca 2010 r. zamawiający przypomniał wykonawcy, iż warunkiem wejścia w życie umowy jest wniesienia zabezpieczenia oraz dostarczenie dokumentu poświadczającego, że dostawa jest realizowana przez uprawniony podmiot /k. 310/. W odpowiedzi na powyższe wykonawca poinformował zamawiającego, iż w jego ocenie przedstawione pismo R. informujące o rozpatrzeniu wniosku zgodnie z prawem obowiązującym w Federacji Rosyjskiej spełnia wymogi § 17 pkt 17 ppkt 2. Jednocześnie wskazał, iż dla uzyskania oficjalnego potwierdzenia, iż dostawa jest realizowana przez uprawniony podmiot wymagane jest od zamawiającego dostarczenie certyfikatu końcowego użytkownika /k. 313/. Pismem z 16 lipca 2010 r. zamawiający poinformował Dyrektora Federalnej (...) (...)j

o zawarciu umowy z M. – S na dostawę 5 sztuk śmigłowców /k. 311/. W dniu 22 lipca 2010 r. powodowa spółka złożyła oświadczenie, odwołując się do paragrafu 17 pkt 17 ppkt 2 umowy, że dostawa przedmiotu zamówienia jest realizowana przez podmiot uprawniony w Federacji Rosyjskiej do eksportu uzbrojenia, tj. przez firmę (...) /k. 45/. Pismem z 26 lipca 2010 r. M.-S zwróciła się do pozwanego o potwierdzenie wejścia umowy w życie /k. 46/. Pismem z 27 lipca 2010 r. zamawiający zwrócił się do wykonawcy o przedstawienie (...) na przedmiot zamówienia /k. 283/. Pismem z 3 sierpnia 2010 r. wykonawca zwrócił się do zamawiającego o przygotowanie i podpisanie ww certyfikatu /k. 284/. Pismem z 26 sierpnia 2010 r. zamawiający zwrócił się do Dyrektora Federalnej (...) (...) (...) o pomoc w wyjaśnieniu stanowiska R. dotyczącego braku możliwości współpracy tego podmiotu w sprawie zakupu śmigłowców za pośrednictwem (...) -S sp. z o.o. /k. 288/. W piśmie z 30 sierpnia 2010 r. powód wskazał na podjęcie przez niego działań w celu wydania przewidzianych prawem Federacji Rosyjskiej zgód, licencji eksportowej wskazując, że powstałe opóźnienie może mieć wpływ na termin realizacji zamówienia, jednakże powód doloży wszelkich starań, aby

dotrzymać terminów umownych /k. 290/. Pismem z 7 września 2010 r. Dyrektor Federalnej (...) (...) o (...) potwierdził gotowość sprzedaży przez stronę rosyjską śmigłowców Mi-17, informując jednocześnie, że ze względu na wymagania prawa rosyjskiego podmioty realizujące współpracę wojskowo techniczną nie mogą jej prowadzić z (...) -S sp. z o.o. Strona rosyjska zaproponowała dostawę bezpośrednio dla (...) RP lub poprzez inną pozytywnie zarekomendowaną firmę polską /k. 291-293, k. 396 zeznania świadka M. I./ Zamawiający w dniu 10 września 2010 r. zwrócił się do wykonawcy

o jednoznaczną informację co do możliwości realizacji umowy /k. 294/. W dniu

21 września 2010 r. zamawiający przedstawił wariantową propozycję realizacji przedmiotu dostawy odbiegającą od warunków zawartej umowy /k. 295/. Pismem

z 28 września 2010 r. zamawiający odstąpił od umowy z winy wykonawcy wskazując jako przyczynę brak przedstawienia wymaganych umową dokumentów. Jednocześnie na podstawie § 13 ust 1 umowy wezwał wykonawcę do zapłaty tytułem kary umownej kwoty 22 951 746,03 USD w terminie 7 dni /k. 297/. W piśmie z 25 października 2010 r. wykonawca zakwestionował przesłanki odstąpienia od umowy, w szczególności aby doszło do opóźnienia w przekazaniu wskazanych w oświadczeniu dokumentów /k. 300/.

Pismem z 5 listopada 2010 r. powód wezwał pozwanego do zwrotu zabezpieczenia należytego wykonania umowy uznając, że odstąpienie od umowy nastąpiło z przyczyn niezawinionych przez wykonawcę /k. 47/.

Zawarcie umowy pomiędzy stronami poprzedzone było negocjacjami. Na posiedzeniu komisji w Departamencie Zaopatrywania Sił Zbrojnych w dniu 2 lipca 2010 r. omawiane były uzgodnienia dotyczące pozyskania śmigłowców dla wojsk lądowych. W trakcie posiedzenia uzgodniono, że powodowi zostanie zaproponowane zawarcie umowy m.in. po przedstawieniu dokumentu poświadczającego, że dostawa przedmiotu zamówienia będzie realizowana na rzecz wykonawcy przez podmiot uprawniony

w Rosji do eksportu uzbrojenia, tj. zgodnie z deklaracją wykonawcy firmę (...) /k. 163 – 170 protokół z posiedzenia komisji/. Z protokołu postępowania o udzielenie zamówienia na dostawę pięciu sztuk śmigłowców Mi-17 wraz z zestawami sprzętu i części zamiennych wynikało, że umowa miała być zawarta pod warunkiem zawieszającym do czasu dostarczenia przez wykonawcę ww dokumentu /k. 174/. Dokument potwierdzający realizację kontraktu przez przedsiębiorstwo posiadające uprawnienia na terenie Federacji Rosyjskiej nigdy nie został dostarczony zamawiającemu /k. 408 zeznania świadka J. P., k. 423 zeznania świadka A. J./ Pomimo to przedstawiciel pozwanego podpisał oświadczenie

o wejściu umowy w życie /k. 417 zeznania świadka J. W./.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o złożone do akt sprawy dokumenty i częściowo zeznania świadków. Strony nie kwestionowały dokumentów, znajdowały one potwierdzenie w zeznaniach świadków, którzy relacjonowali przebieg negocjacji i realizacji umowy. Sąd uznał za nie wnoszące nic istotnego do sprawy zeznania świadka P. S. /k. 424/ .

Sąd zważył, co następuje: powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości. Strony w trakcie negocjacji poprzedzających zawarcie umowy dostawy zgodnie się umówiły, iż mająca być zawarta w przyszłości umowa zostanie uzależniona od ziszczenia się warunku polegającego na dostarczeniu dokumentu potwierdzającego, że podwykonanie umowy nastąpi za pośrednictwem podmiotu posiadającego odpowiednie uprawnienia wymagane prawem Federacji Rosyjskiej. W samej umowie strony literalnie ów warunek zamieściły, dodając jeszcze jeden, polegający na wniesieniu zabezpieczenia należytego wykonania umowy w kwocie 3 875 750 zł. Co do faktu wniesienia zabezpieczenia nie było sporu, jak wynikało z dołączonego dokumentu świadczenie spełniła za wykonawcę (...) sp. z o.o. zaznaczając na dokumencie przelewu tytuł świadczenia. Spór koncentrował się wokół spełnienia warunku, tj. dostarczenia dokumentu, o którym mowa wyżej. W trakcie postępowania dowodowego Sąd ustalił, że taki dokument nie został złożony. Umowa nie wskazywała jakichkolwiek wymagań co do formy dokumentu ani jego pochodzenia. Wbrew stanowisku strony pozwanej takim dokumentem nie może być ani oświadczenie powodowej spółki ani pismo przedsiębiorstwa (...). Skoro strony w umowie zastrzegły, iż do wejścia

w życie umowy wymagany jest dokument a nie oświadczenie spółki, nie można uznać aby, przy niezmienionych zapisach umowy, takie oświadczenie czyniło zadość wymogom § 17 ust 17 umowy. Strony nie umówiły się bowiem,

że do wejścia w życie umowy niezbędne jest oświadczenie wykonawcy, lecz wymagany był dokument poświadczający uprawnienia. Logicznym jest przyjęcie, iż dokument poświadczający posiadanie uprawnień przez firmę (...) będzie mógł mieć postać zaświadczenia odpowiednich władz rosyjskich, certyfikatu, oświadczenia producenta, eksportera a nie oświadczenia M.-S. Gdyby strony umowy miały na względzie oświadczenie tego podmiotu nie odwoływałyby się do pojęcia „dokumentu poświadczającego”, lecz poprzestałyby na oświadczeniu wykonawcy. Powyższe znajduje również potwierdzenie w protokole z posiedzenia komisji uzgadniającej

z przedstawicielami wykonawcy warunki zawarcia umowy /k. 163-170/. W punkcie 30 protokołu znalazł się zapis, wskazujący że przedstawiciele wykonawcy zapowiedzieli, że dostarczenie dokumentów poświadczających realizację dostawy przez rosyjską państwową firmę (...) na rzecz M. będzie możliwe dopiero 6.07.2010 r. /k. 168/. We wnioskach końcowych komisji znalazł się zapis, iż zawarcie umowy będzie możliwe po przedstawieniu przez wykonawcę dokumentu poświadczającego, iż dostawa przedmiotu zamówienia będzie realizowana na rzecz wykonawcy przed podmiot uprawniony w Federacji Rosyjskiej do eksportu uzbrojenia, tj. zgodnie z deklaracją wykonawcy, firmę (...) /k. 169/. Postulat zawarcia umowy pod takim warunkiem zawieszającym znalazło się we wnioskach komisji zawartych w protokole z postępowania o udzielenie zamówienia /k. 174/. Wszelkie wątpliwości rozwiewa natomiast zaproszenie do negocjacji wszystkich postanowień umowy wystosowane przez Ministra (...) do M.-S z 1 lipca 2010 r. /k. 114-124/. W dokumencie tym, w punkcie V dotyczącym dokumentów wymaganych od wykonawcy, w ppkt 1c wskazano, że dla przedmiotu zamówienia pozyskiwanego z federacji Rosyjskiej wymagane jest zaświadczenie producenta lub upoważnionego do eksportu wyrobów, technologii wojskowych i remontu podmiotu federacji Rosyjskiej, wystawione na wykonawcę, potwierdzające że posiada on zgodę na wywóz przedmiotu zamówienia z Federacji Rosyjskiej /k. 116/. Zgodnie z ppkt 3 zaproszenia dokumenty te w przypadku wystawienia przez instytucję zagraniczną winny być przetłumaczone na język polski przez tłumacza przysięgłego i potwierdzone w sposób wskazany w zaproszeniu/k. 118/. Powyższe jasno wskazuje, iż na żadnym etapie negocjacji ani w samej treści umowy strony nie dopuszczały do zastąpienia dokumentu poświadczającego uprawnienia do eksportu broni oświadczeniem wykonawcy umowy. W świetle powyższego dokumentem takim nie jest również pismo przedsiębiorstwa (...) z 9 lipca 2010 r. W treści tego pisma zawarte jest jedynie oświadczenie tego przedsiębiorstwa, iż wystąpienie wykonawcy z 5 lipca 2010 r. zostało rozpatrzone i aktualnie jest opracowywane wg obowiązujących procedur a o wynikach postępowania wykonawca zostanie powiadomiony. W piśmie została zawarta również prośba o przekazanie Certyfikatu Końcowego Użytkownika na sprzęt będący przedmiotem planowanego zakupu /k. 44/. Pismo to nie zawierało nawet wzmianki o uprawnieniach podmiotu do eksportu uzbrojenia. Powyższych ustaleń nie może zmienić twierdzenie strony pozwanej, iż obie strony uznały początkowo oświadczenie spółki za wystarczające do wejścia umowy w życie, a dopiero w procesie strona powodowa zaczęła kwestionować spełnienie warunku zawieszającego, podczas gdy na przesądowym etapie sporu kwestionowała przesłanki odstąpienia od umowy i oczekiwała cofnięcia oświadczenia zamawiającego o odstąpieniu od umowy. Sąd nie podzielił tego stanowiska pozwanego z uwagi na zapisy umowy dotyczące możliwości jej zmiany. Gdyby strony chciały zmienić wymogi dotyczące wejścia umowy w życie, musiałyby to uczynić w formie pisemnej stosownie do zapisu § 17 pkt 10 umowy /k. 39/.

Powyższe skutkowało uznaniem, iż umowa z 8 lipca 2010 r. nie weszła w życie. Konsekwencją powyższego był obowiązek zwrotu przez zamawiającego zabezpieczenia należytego wykonania umowy. Nie było to świadczenie należne stronie pozwanej, skoro umowa nie weszła w życie a strona pozwana w toku postępowania nie wskazała na jakikolwiek inny tytuł dla zatrzymania zabezpieczenia. Sąd nie podzielił podnoszonego przez pozwanego argumentu, iż wpłacającym zabezpieczenie była spółka (...) sp. z o.o. a nie strona powodowa, co pozwany wiązał z brakiem legitymacji czynnej powoda wobec braku cesji wiarygodności. W materiale dowodowym sprawy brak jest jakichkolwiek dowodów pozwalających na ustalenie relacji pomiędzy powodem a (...) sp. z o.o. poza wynikającym z odpisu z KRS faktem, iż wpłacający jest współnikiem posiadającym 7 731 udziałów w kapitale zakładowym powoda. Z dokumentu polecenia przelewu wynika, iż (...) dokonał wpłaty kwoty 3 875 750 zł wskazując, iż jest to wpłata zabezpieczenia za M.-S /k. 41/. Sąd wziął tutaj pod uwagę, iż doszło do sytuacji regulowanej treścią art. 356 § 2 k.c. Świadczenie było wymagalne, a zamawiający nie mógł odmówić przyjęcia świadczenia od (...), pomimo iż w dalszym ciągu spełnione świadczenie pozostawało świadczeniem wynikającym

z zobowiązania M.-S i w ocenie Sądu powód był uprawniony do domagania się zwrotu świadczenia jako nienależnego. Poza przedmiotem sprawy niniejszej pozostaje kwestia wzajemnych rozliczeń spółek (...) i (...).

Powyższe nakazywało uwzględnienie powództwa głównego w całości na podstawie przepisu art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c.

Powyższe ustalenia stały się również podstawą do oddalenia powództwa wzajemnego. Warunek zawieszający dotyczył całej umowy, a nie jej poszczególnych postanowień. Wobec tego, iż nie doszło do wejścia w życie umowy nie znajdowało uzasadnienia żądanie zapłaty kary umownej mającej swoje źródło właśnie w tej umowie. Nie można było również uzasadnić żądania zapłaty kary umownej na podstawie odstąpienia od umowy, która nie weszła w życie. Skutkowało to oddaleniem powództwa wzajemnego w całości.

O kosztach postępowania Sąd orzekł stosownie do jego wyniku uznając pozwanego (powoda wzajemnego) za stronę przegrywającą spór w całości i obciążając go w całości kosztami postępowania na podstawie art. 98 k.p.c.